

Planetaarinen hyvinvointi?

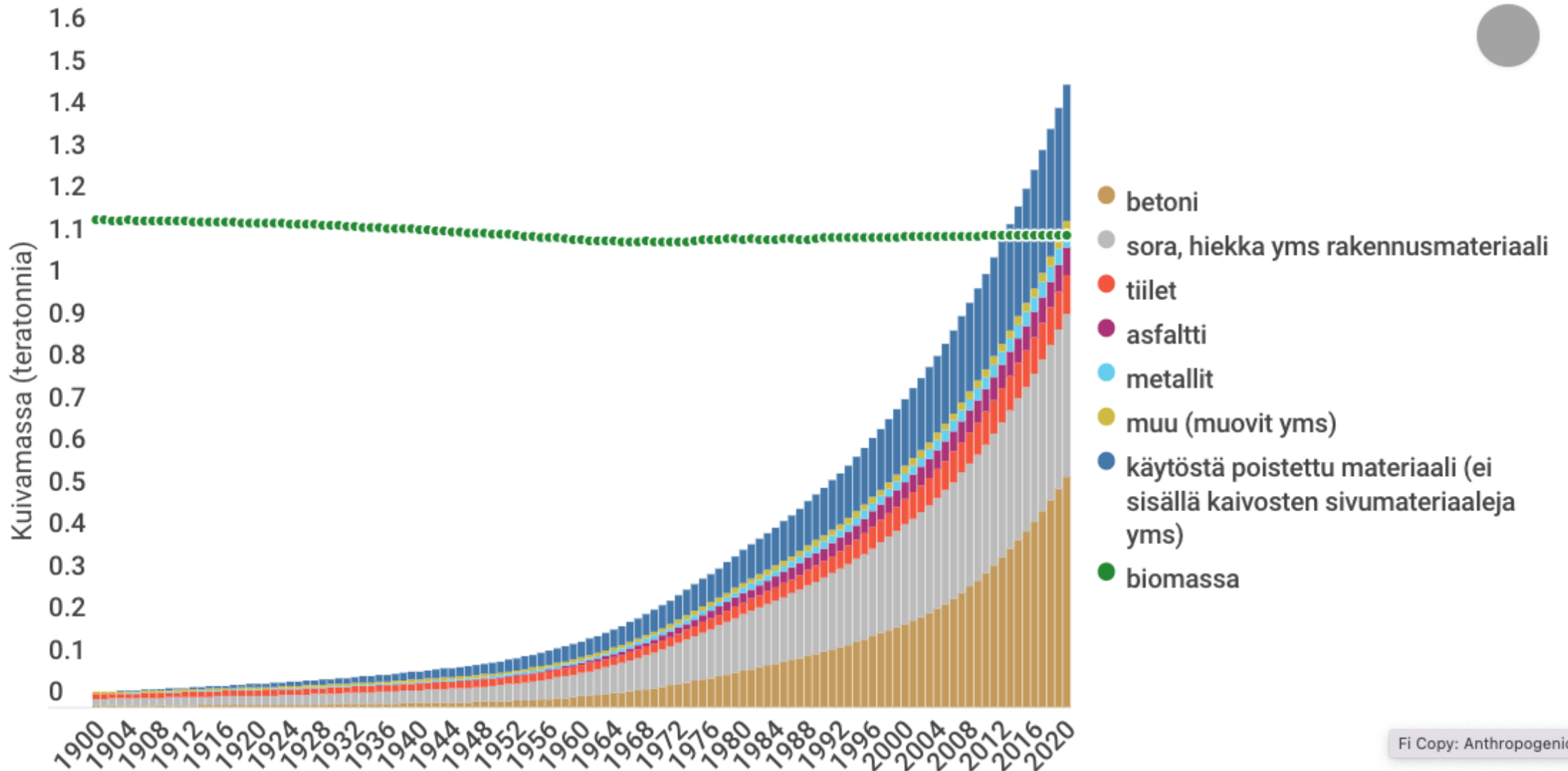
Mikael Puurtinen 27.1.2025

Elämme
erikoista aikaa

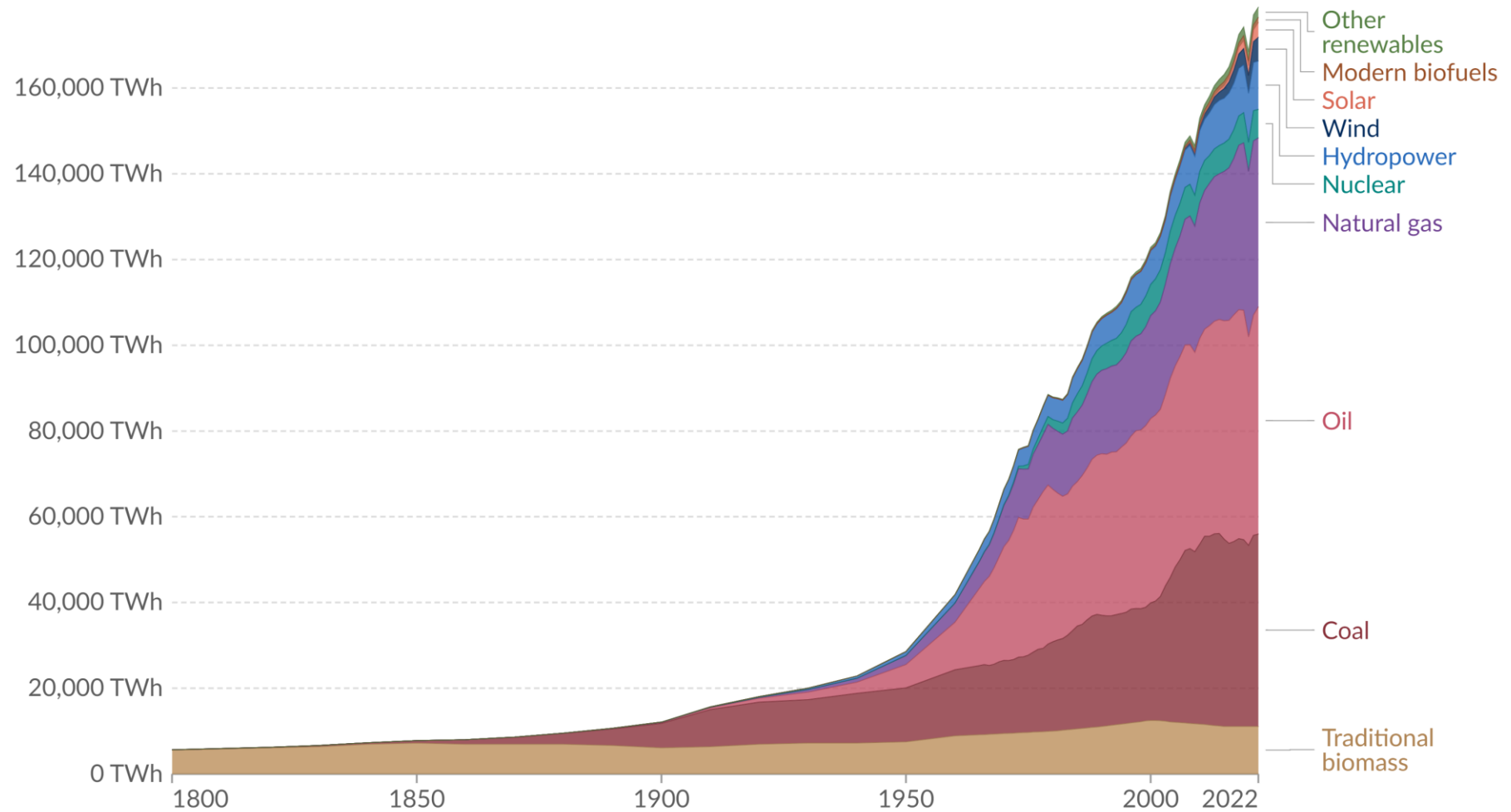

Ihmisten rakenteet ovat jo luontoa mahtavammat

Global primary energy consumption by source

Primary energy¹ is based on the substitution method² and measured in terawatt-hours³.

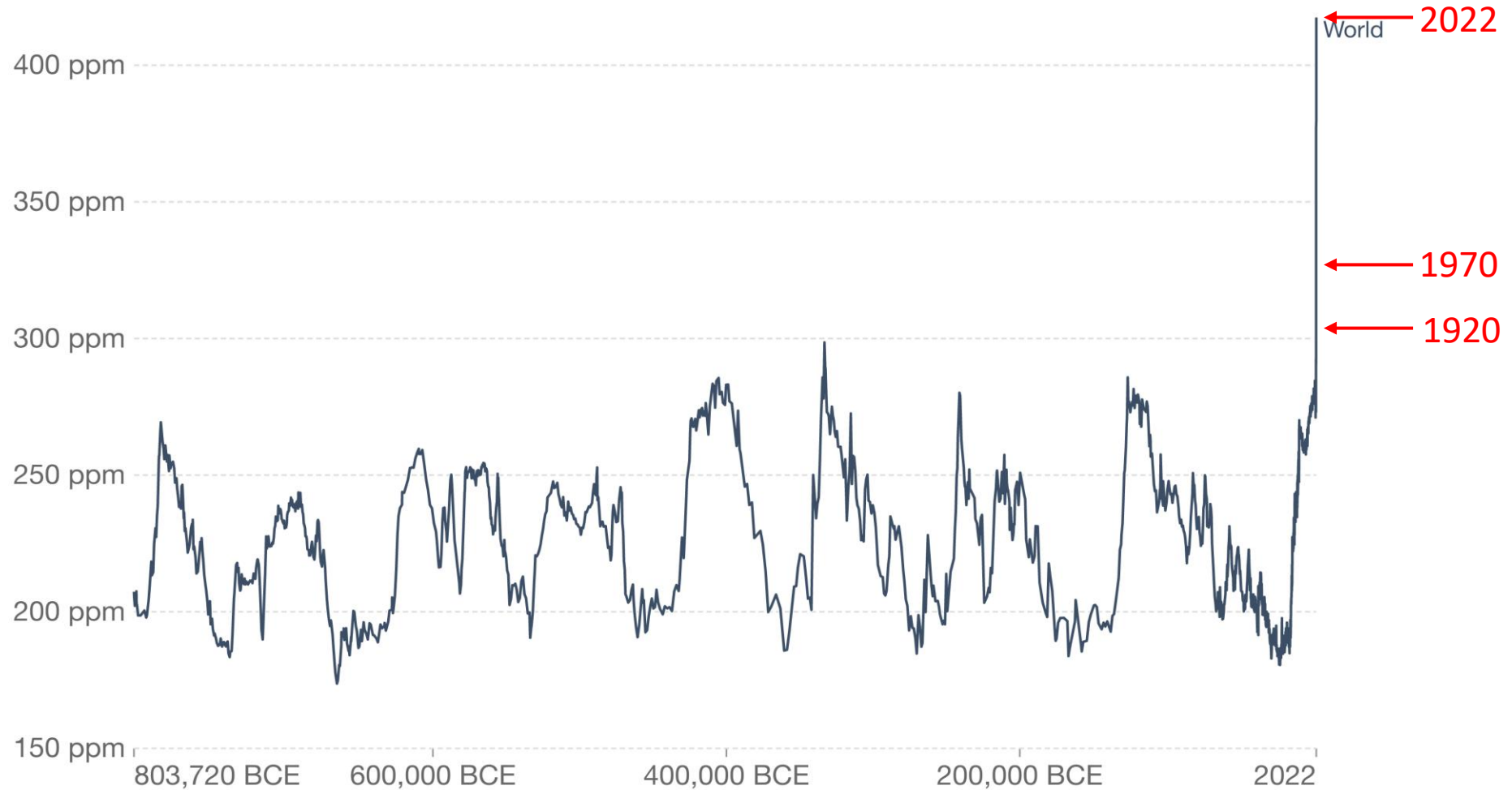
Data source: Energy Institute - Statistical Review of World Energy (2023); Smil (2017)

OurWorldInData.org/energy | CC BY

Note: In the absence of more recent data, traditional biomass is assumed constant since 2015.

Global atmospheric CO₂ concentration

Atmospheric carbon dioxide (CO₂) concentration is measured in parts per million (ppm). Long-term trends in CO₂ concentrations can be measured at high-resolution using preserved air samples from ice cores.

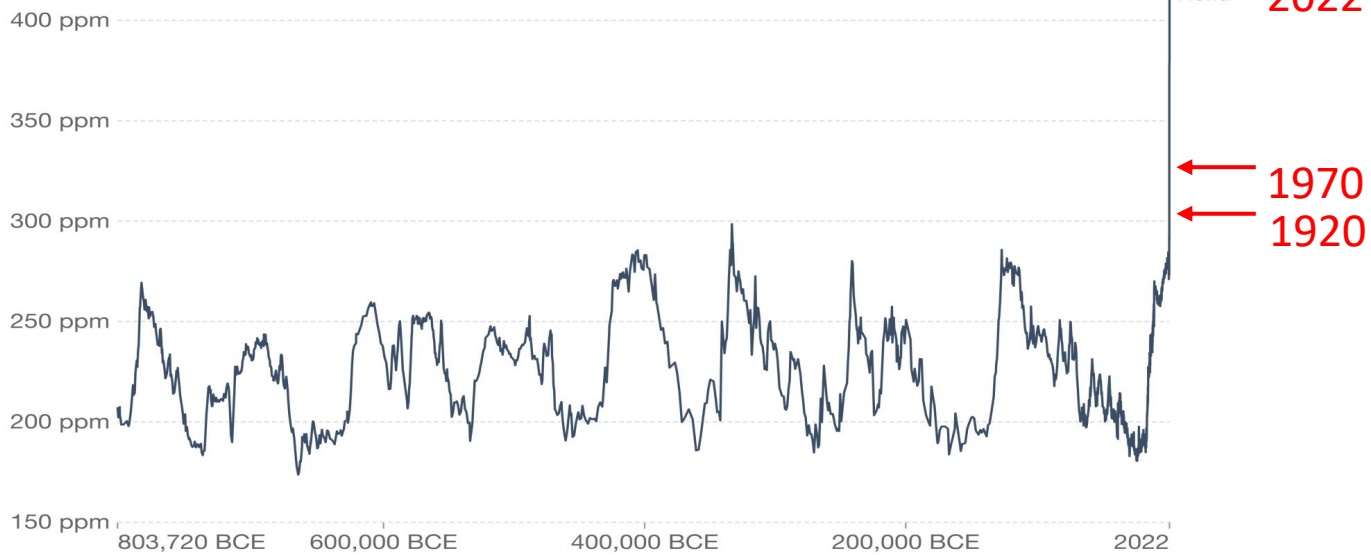

Source: National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA)

CC BY

Global atmospheric CO₂ concentration

Atmospheric carbon dioxide (CO₂) concentration is measured in parts per million (ppm). Long-term trends in CO₂ concentrations can be measured at high-resolution using preserved air samples from ice cores.

Source: National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA)

CC BY

Our World
in Data

← 2100 (todennäköinen tilanne)

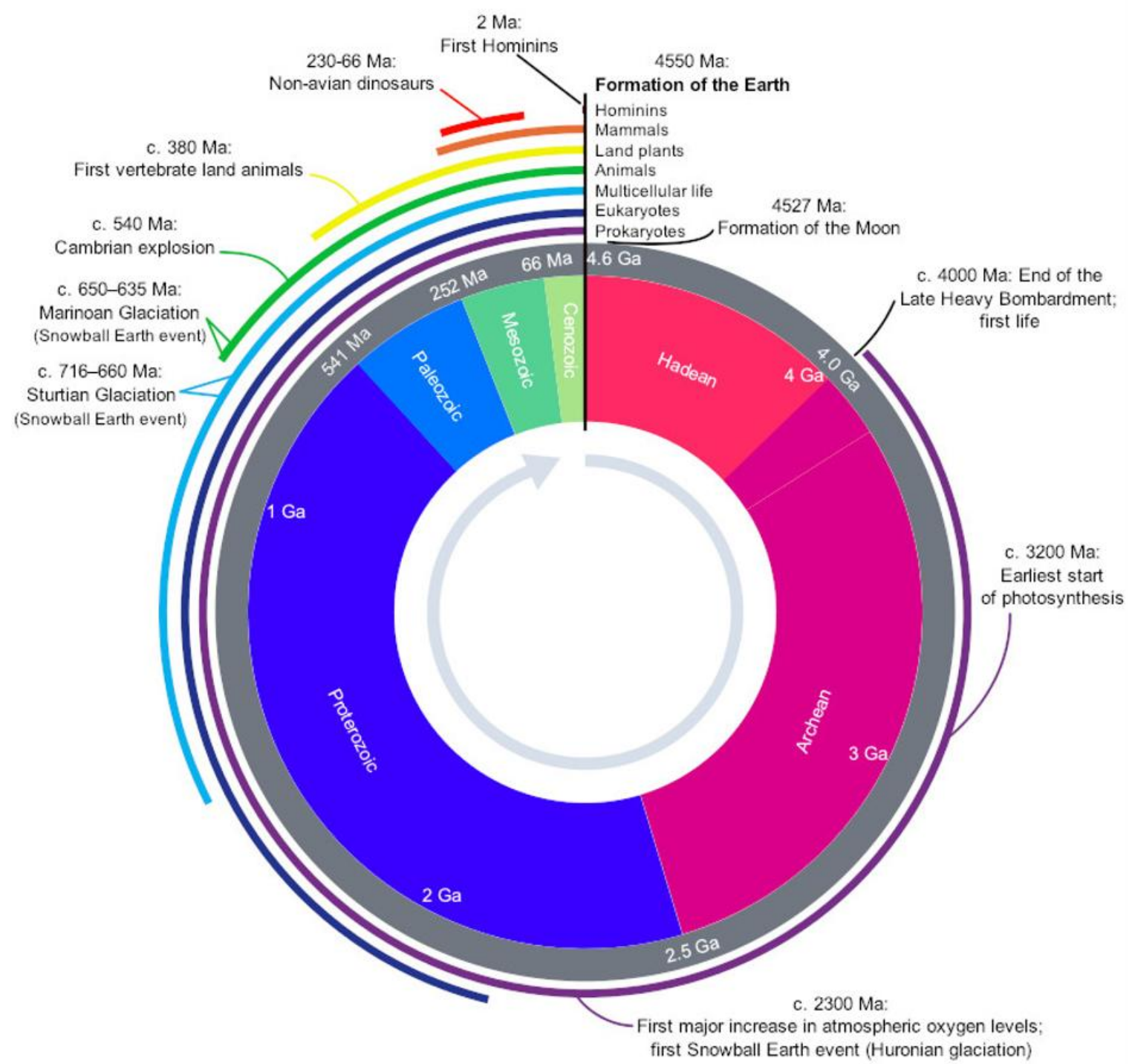
← World 2022

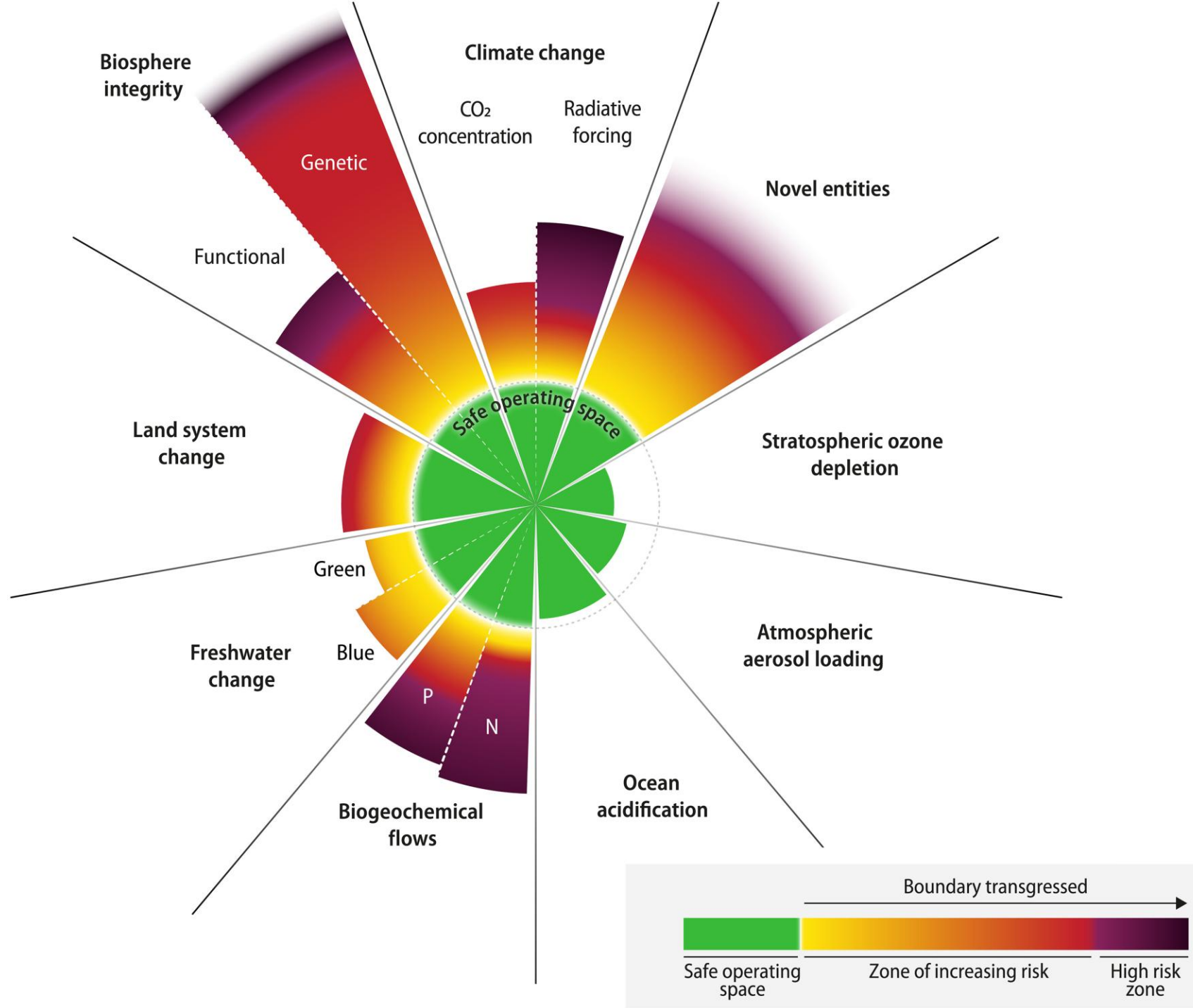
← 1970

← 1920

Hyvinvoinnista filosofisesti

- Mitä on hyvinvointi? Millä voi olla hyvinvointia?
- Hyvinvointi järjestelmän ominaisuutena.
 - Osat, vuorovaikutukset → Prosessit!
- Hyvinvointi = hyvä toiminta?
- Mitä on hyvä toiminta?
- Mitä hyvään toimintaan tarvitaan?
- Minkä hyvinvointi on arvokasta? Minkä hyvinvointi on vähemmän arvokasta? Miksi?

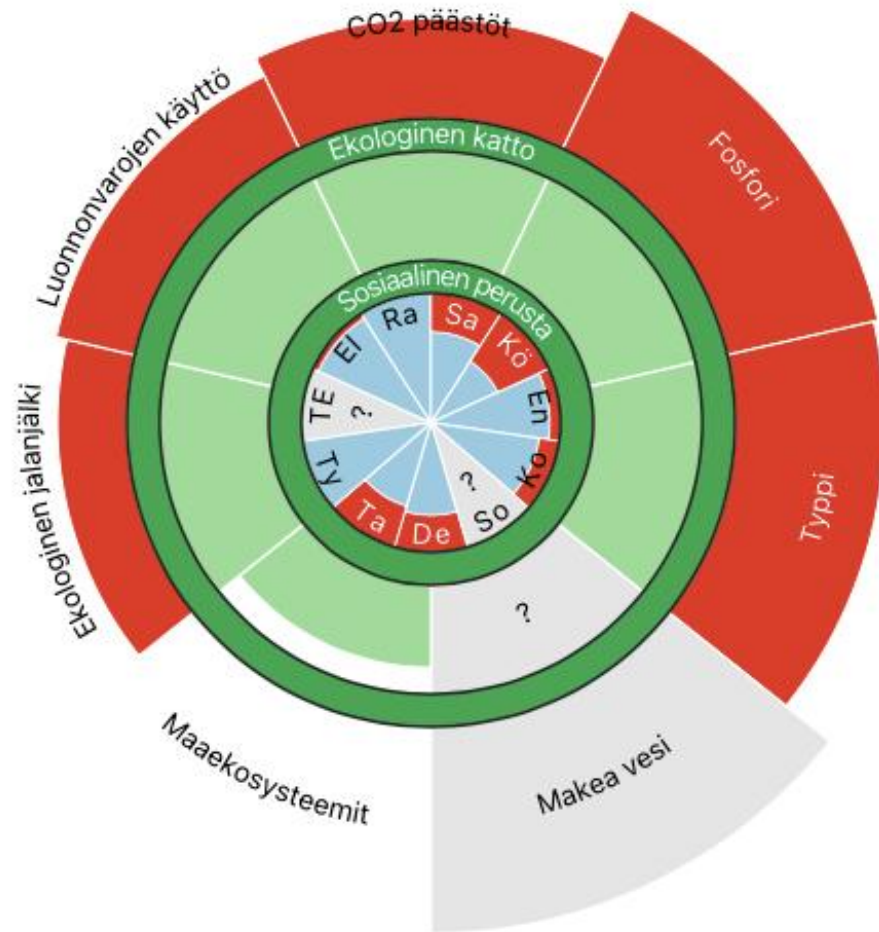

Planetaarinen sivistys

- *"Planetaarinen sivistysideaali ulottaa ihmisen huolenpidon piirin ihmisen toiminnan vaikutuksen kokoiseksi"*
- Kolme keskeistä ulottuvuutta:
 - Spatiaalinen (paikallisuus – alueellisuus – maailmanlaajuisuus)
 - Temporaalinen (menneisyys – nykyisyys – tulevaisuus)
 - Maailmankuvallinen (ihmiskeskeisyys – elämäkeskeisyys – ekosysteemikeskeisyys)
- *"Planetaarinen sivistys on kykyä itsenäiseen ajatteluun ja moraaliseen päätöksentekoon, monipuolista tieto- ja arvostelukykyä, kasvua yksilölliseksi persoonaksi kulttuurisessa viitekehyksessä, kykyä eettiseen kulttuureiden väliseen vuorovaikutukseen ja **omien tarpeiden kultivoimista siten, ettei ihminen vaaranna ihmisten, eläinten, kasvien ja elottoman luonnon olemassaoloa.**"*

Keskustelun aika!

Sa – Sanitaatio
 Kö – Köyhyys
 En – Energian saatavuus
 Ko – Koulutus
 So – Sosiaalinen tuki
 De – Demokraattisuus

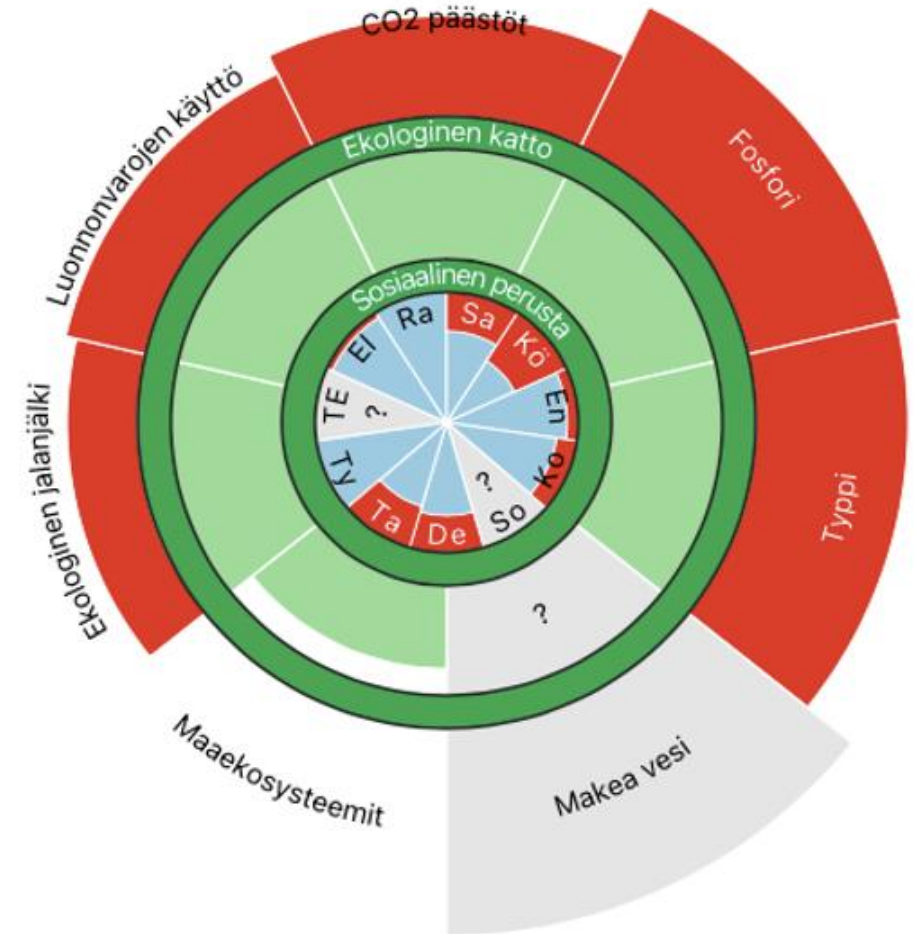
Ta – Tasa-arvo
 Ty – Työllisyys
 TE – Tyytyväisyys elämään
 El – Elinajanodote
 Ra – Ravitseminen

- Maailman tila 2015
- Turvallinen ja reilu tila ihmisen toiminnalle, "donitsitalous"
- Kuinka kaikkien ihmisten tarpeet voidaan täyttää rajallisella maapallolla?
- <https://goodlife.leeds.ac.uk/>

Aineisto ja kuvat:
 Fanning et al (2022) Nat Sust 5: 26-36

Planeetan rajat ("ekologinen katto")

- Ilmastonmuutos: CO₂ 350 ppm (2023: 419 ppm)
- Luonnonvarojen käyttö → mineraalien, polttoaineiden ja biomassan kulutus
- Typpi ja fosfori → vesistöjen rehevöityminen ja happikato
- Makea vesi → jokien kuivuminen, kastelu- ja juomaveden loppuminen
- Maaekosysteemit → maan käyttö ihmisen tarpeisiin
- Ekologinen jalanjälki → maapallon ekosysteemien kuormittuminen
- Noin miljoonaa eliölajia uhkaa sukupuutto
- Merten kalakannat ovat maksimaalisesti kalastettuja/ylikalastettuja
- Ympäristön kemikalisoitumisen riskit

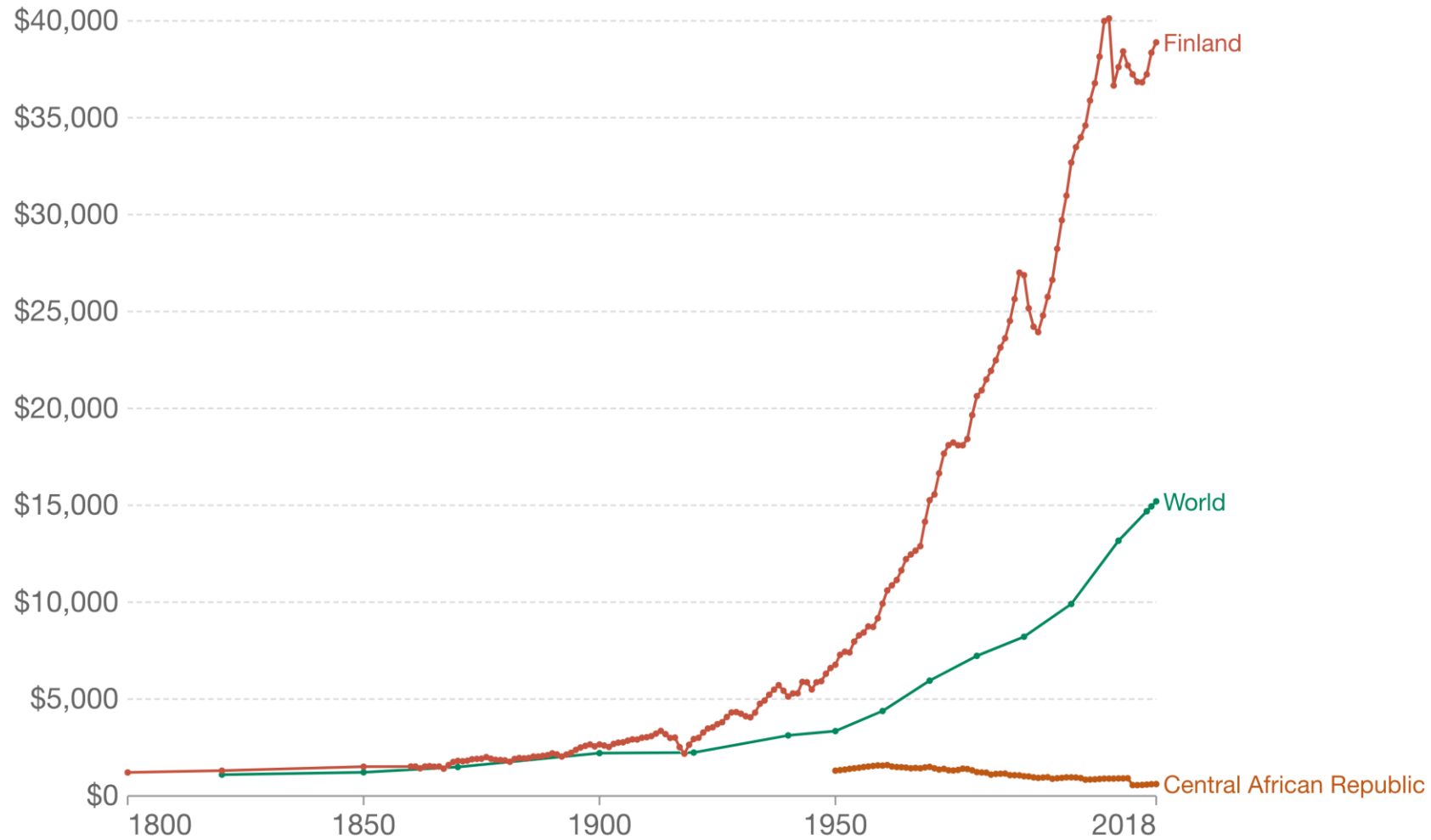

Sosiaalinen perusta

- Maailman kaikille ihmisille tulee taata mahdollisuus tyydyttää perustarpeensa:
 - Ravitseemus
 - Sanitaatio
 - Energian saatavuus
 - Riittävä toimeentulo
 - Koulutus
 - Työllisyys
 - Tasa-arvo
 - Sosiaalinen tuki
 - Elinajanodote
 - Demokraattisuus
 - Subjektiivinen hyvinvointi
- Globaalisti tarkastellen viime vuosikymmeninä ihmisten elinolosuhteissa on tapahtunut huomattavia parannuksia.
- Ruokaturva on parantunut, puhdasta vettä ja kelpoista sanitaatiota, energiaa, koulutusta ja terveydenhuoltoa on saatavilla yhä useammalle.
- Mutta kehitys on epätasaista.

GDP per capita, 1800 to 2018

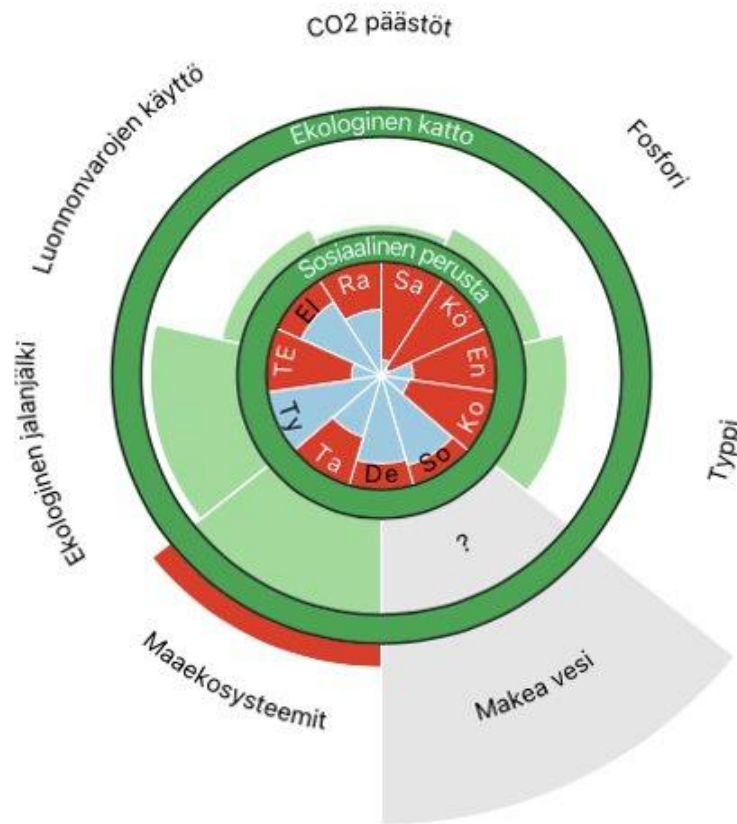
GDP per capita adjusted for price changes over time (inflation) and price differences between countries – it is measured in international-\$ in 2011 prices.

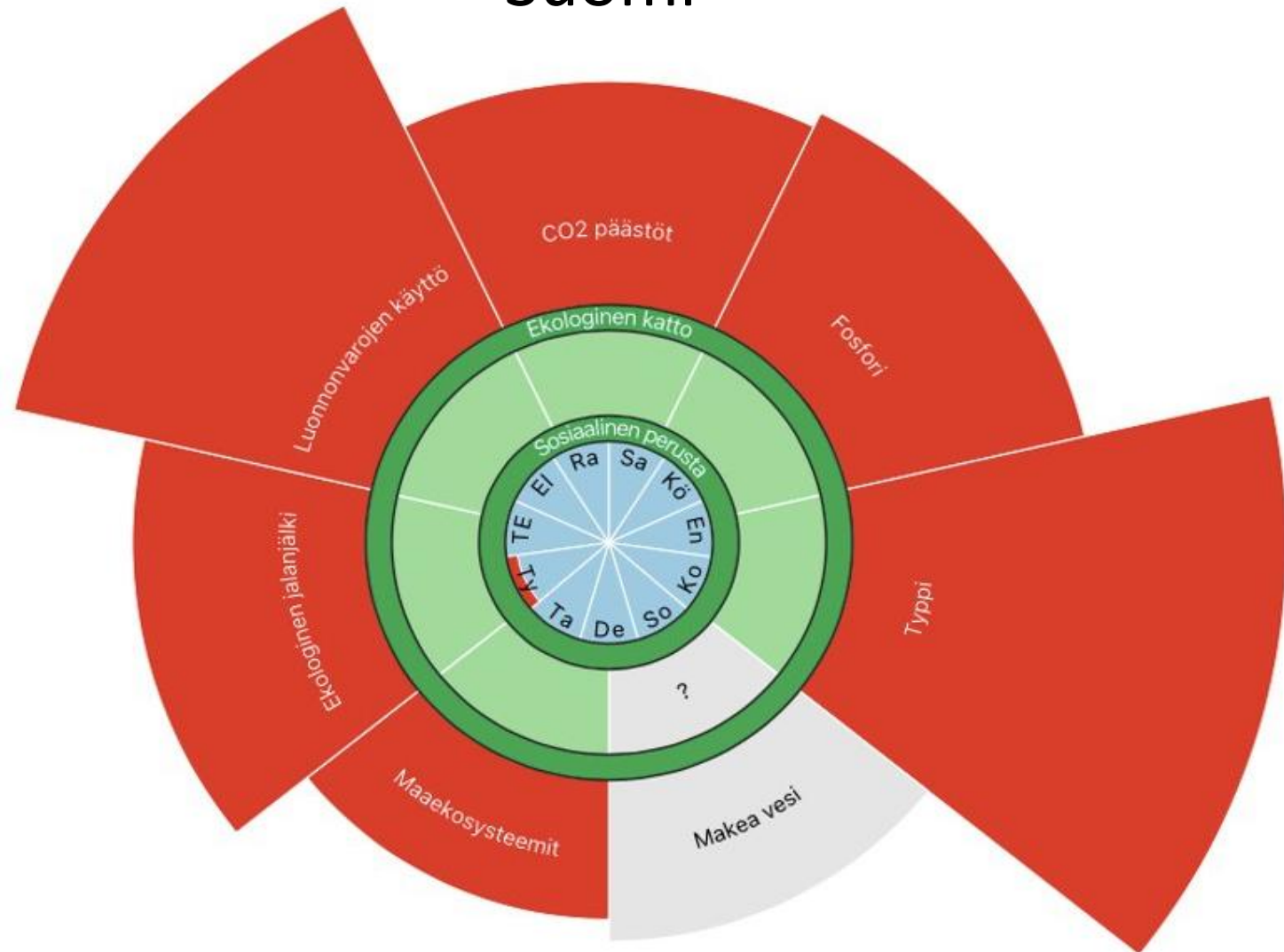
Source: Maddison Project Database 2020 (Bolt and van Zanden, 2020)

OurWorldInData.org/economic-growth • CC BY

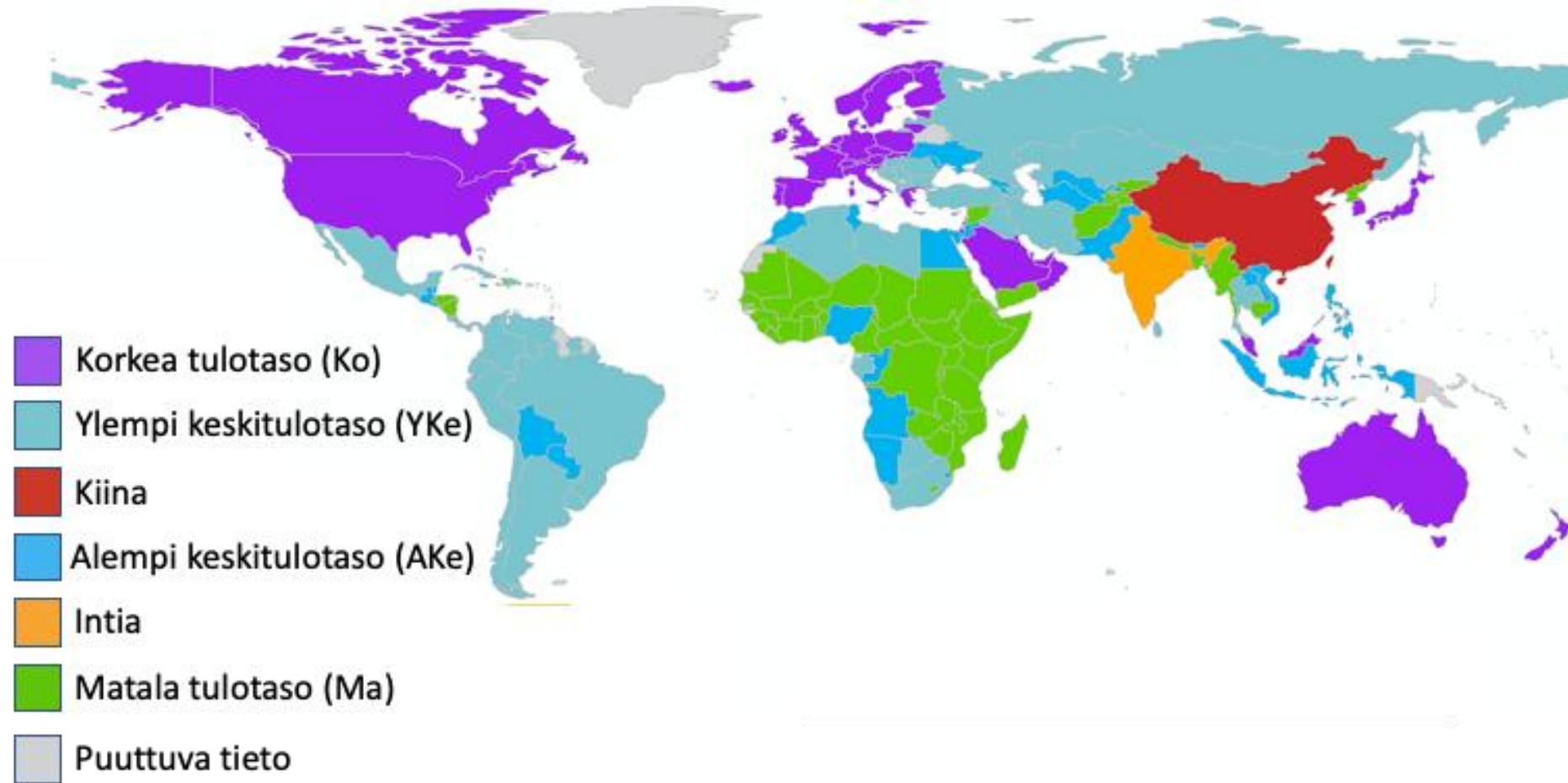
Tansania

Suomi

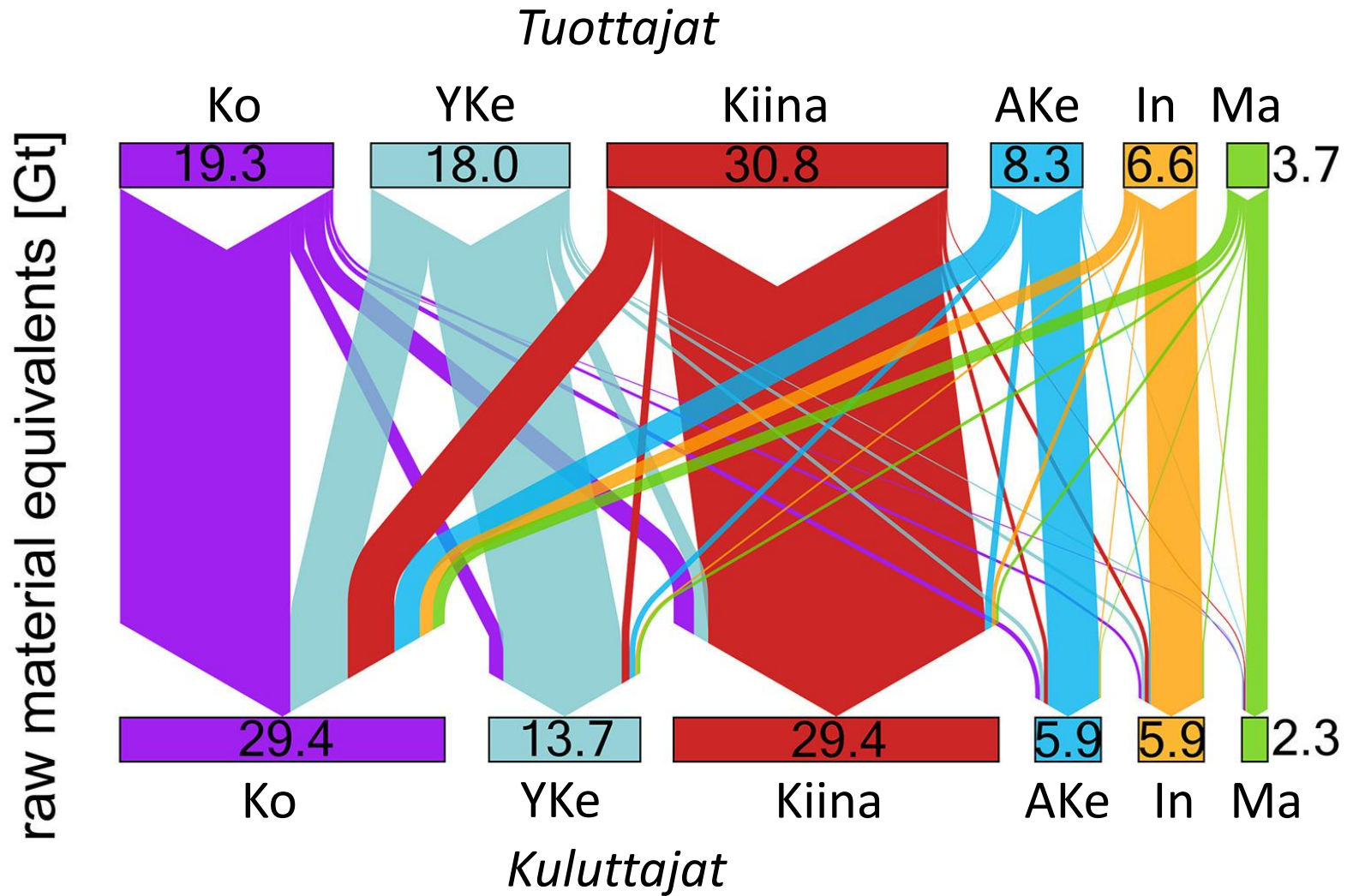

Globaalisti epätasa-arvoinen vaihdanta

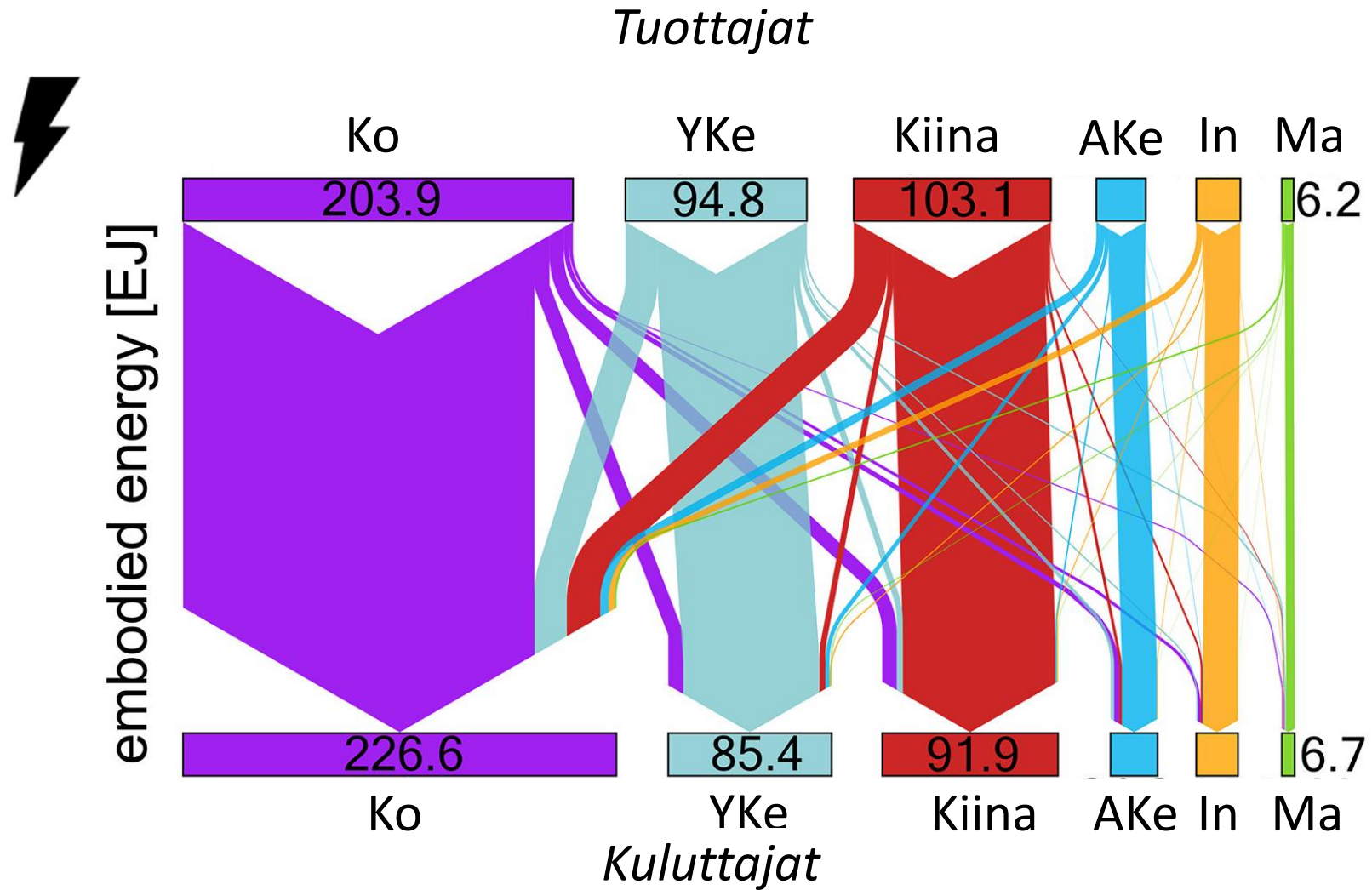

Dorninger, C., A. et al (2021) Ecological Economics **179**: 106824.

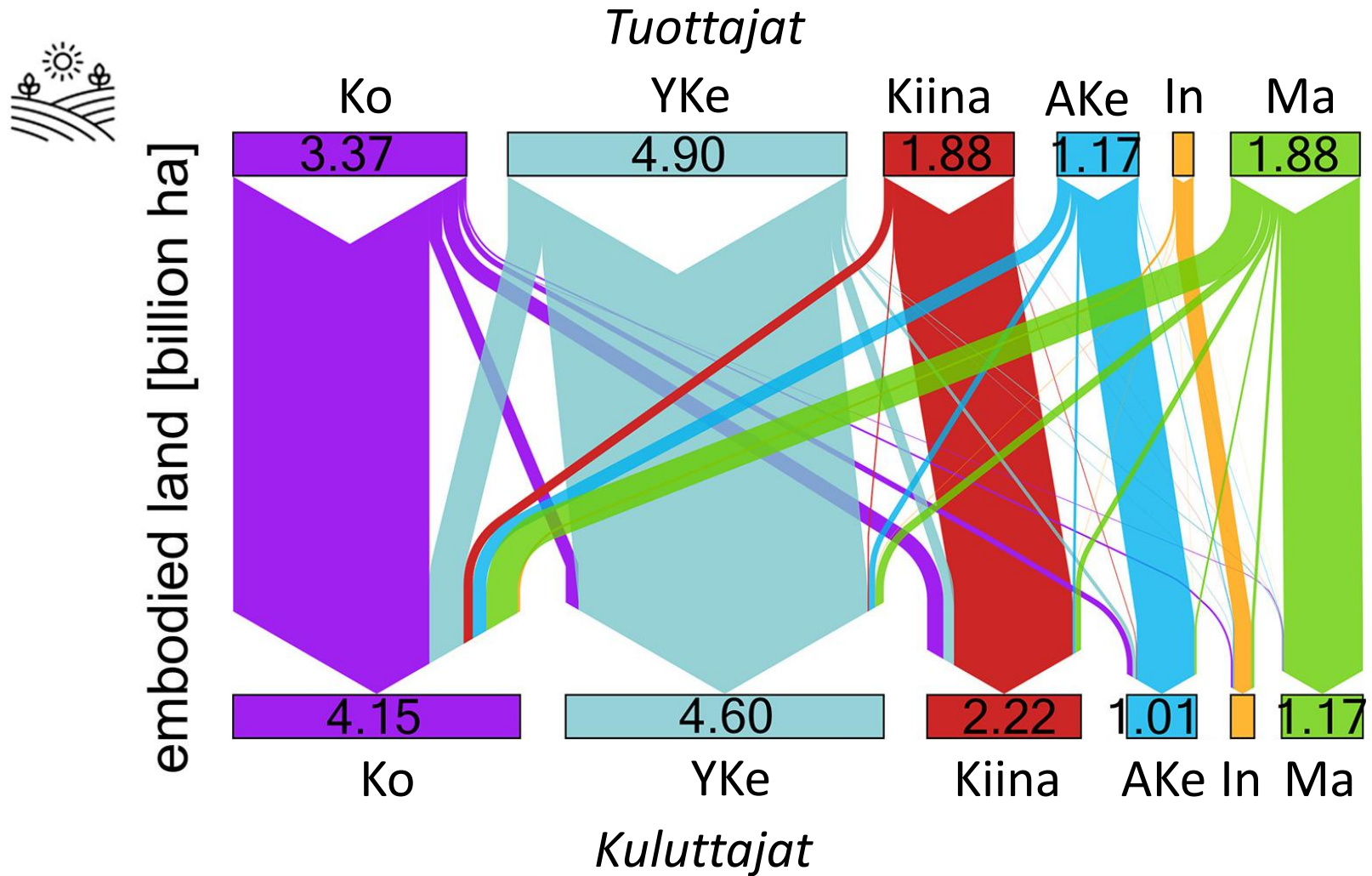
(piilo)materiaalin vaihdanta

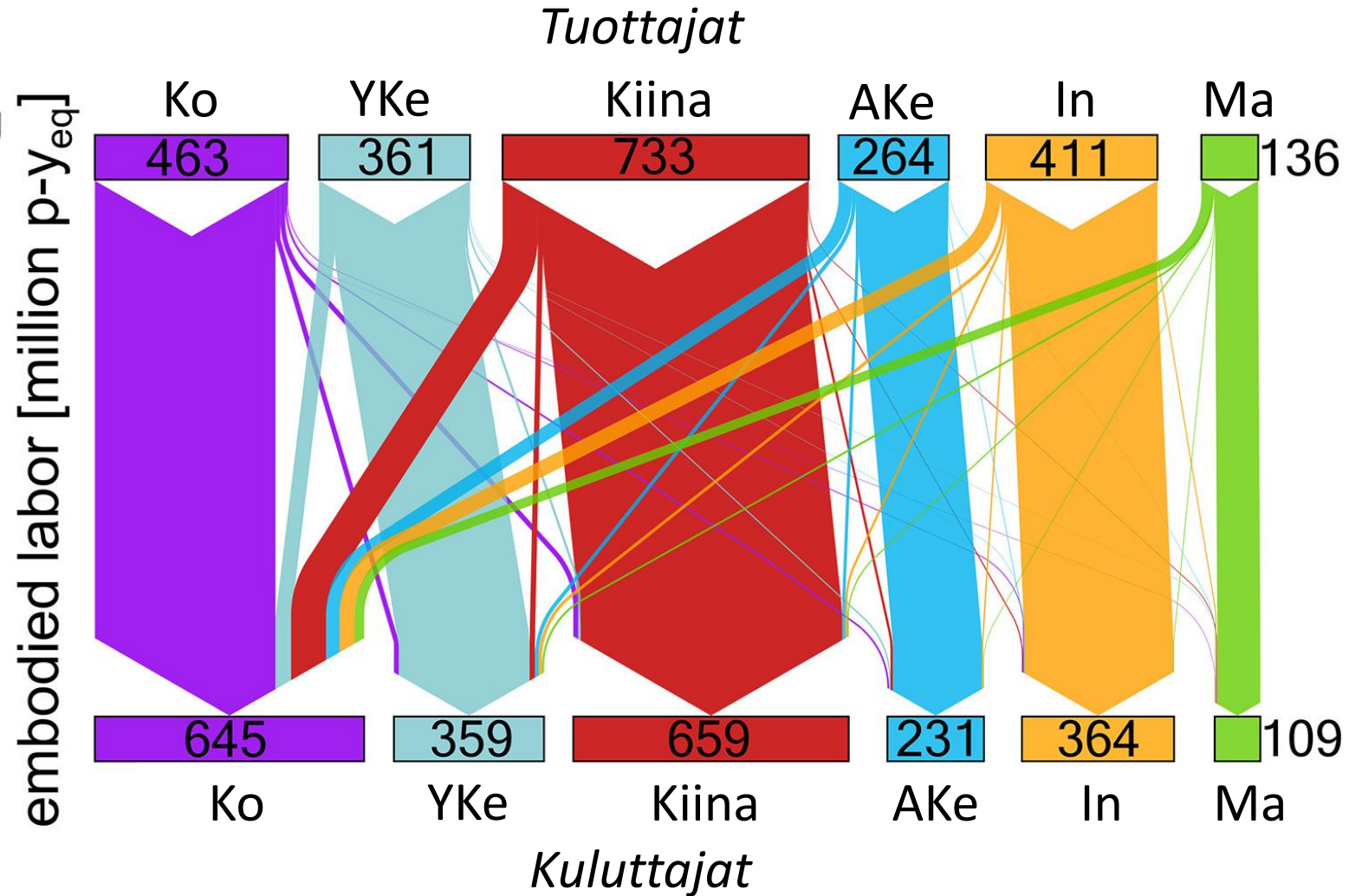
(piilo)energian vaihdanta

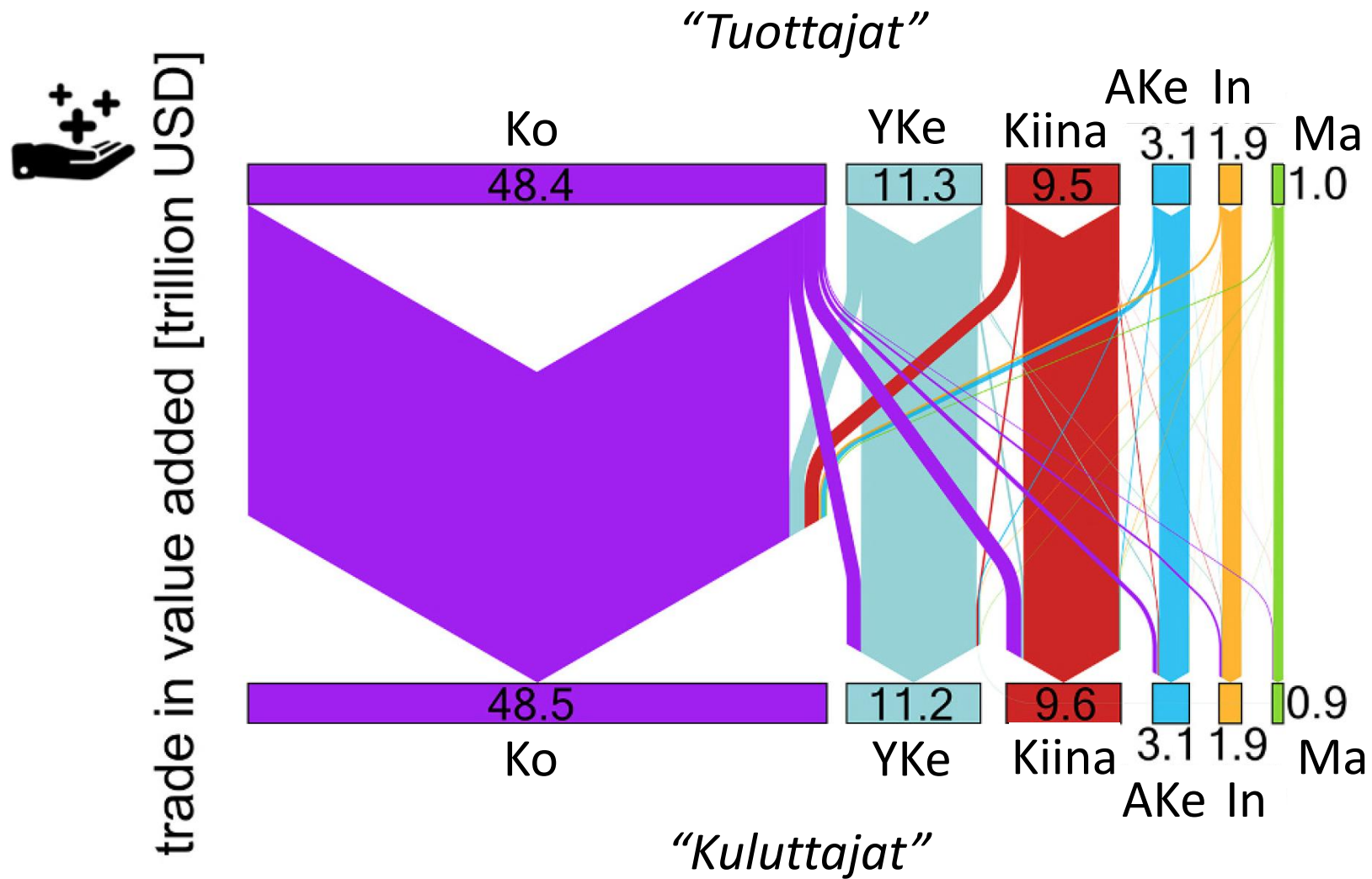
(piilo)maankäytön vaihdanta

(piilo)työn vaihdanta

Rahallisen lisäarvon vaihdanta

Mitkä ovat tämän
kehityksen juurisyyt?

Onko niihin
mahdollista puuttua?

Mikä ihmeen planetaarinen hyvinvointi?

“Planetary well-being is a state in which the integrity of Earth system and ecosystem processes remains unimpaired to a degree that lineages can persist to the future as parts of ecosystems, and organisms (human and nonhuman) can realise their typical characteristics and capacities”.

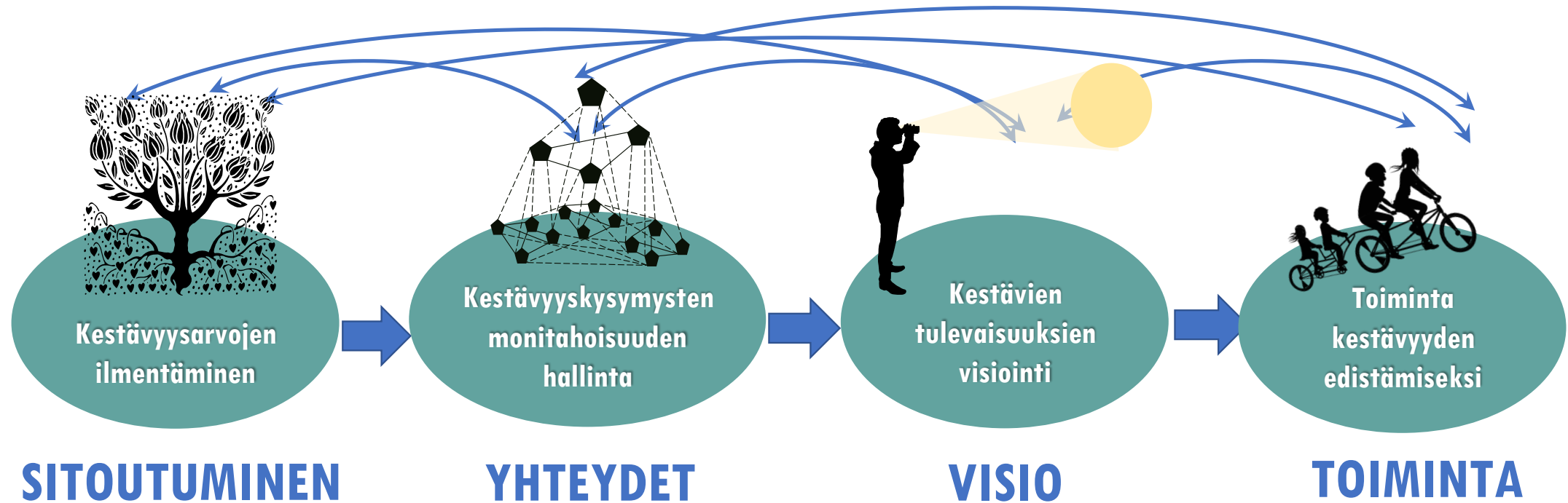
Klassiset sivistysteoriat

- Itsenäiseen ajatteluun ja moraaliseen päätöksentekoon kasvaminen. Sivistys on oman itsen yksilöllistä muokkaamista omaehtoisella tavalla. (autonomia)
- Kognitiivisten, moraalisten ja esteettisten kykyjen monipuolinen ja tasapainoinen kehitys. Kyky käytännölliseen toimintaan ja työhön.
- Sivistys tapahtuu kulttuurin omaksumisena ja arvioimisena. Yhteisön kulttuuriseen pääomaan perehtyminen ja sen kriittinen tarkastelu. (sosialisaatio)
- Sivistykseen liittyy idea kansojen ja kulttuurien välisestä rauhanomaisesta vuorovaikutuksesta.
- Sivistykseen kuuluu paitsi itsen, myös maailman muokkaaminen.

MUTTA:

- Ei painota poliittista sivistystä, eikä sisällä näkemystä globaaleista haasteista.
- Puuttuu myös kriittinen suhtautuminen (nykyisiin) tuhoisiin rakenteisiin ja kehityskulkuihin.

GreenComp: Kestävää kehitystä koskeva eurooppalainen osaamiskehys

1. Sitoutuminen

Tavoitteena saavuttaa yhteisymmärrys kestävyysarvojen ja reilujen toimintatapojen tärkeydestä

- Mille arvoille toiminta perustuu?
- Onko arvokeskustelu moniäänistä?
- Huomioidaanko eri kestävyysnäkökulmat?
- Kuullaanko kaikkia?

2. Yhteydet

Tavoitteena ymmärtää ongelman/ongelmien laatu ja yhteydet muihin järjestelmiin

- Kestävyyssasioiden monitahoisuus ja monimutkaisuus on tunnistettava ja tunnustettava
- Vallitsevia ajatusmalleja ja olosuhteita on tarkasteltava kriittisesti ja kyseenlaistaen
- Havaitut ongelmat on käsitettävä kestävyysongelmina, yksinkertaistuksia välttäen

3. Visio

Tavoitteena hahmottaa visioita kestävästä tulevaisuudesta ja tavoista niiden toteuttamiseksi

- Todennäköisten, mahdollisten ja toivottavien tulevaisuuksien sanoittaminen
- Tulevaisuuteen vaikuttavien kehityskulkujen tunnistaminen
- Vaikutusmahdollisuuksien ja –kykyjen kartoittaminen ja kehittäminen

4. Toiminta

Tavoitteena konkreettiset kestävyyttä edistävät toimet

- Yhteistoiminta: osallistaminen, työryhmät jne
- Toimintasuunnitelmien laadinta ja toteutus
- Resurssien varmistaminen
 - Oma ja yhteisön hyvinvointi
 - Tiedot, taidot, henkilöt
 - Rahat ja materiaalit
- Vaikuttaminen oikeilla organisaation tasoilla (“political agency”)

